

Sürdürülebilir Destinasyon Yönetimi, Sürdürülebilir Bozcaada: Bir Model Önerisi*

Sustainable Destination Management, Sustainable Bozcaada: A Model Proposal

Öğr. Gör. Mustafa DOĞAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Ezine MYO
E-posta: mustafadogan@comu.edu.tr

Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ

Batman Üniversitesi
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O.
E-posta: murat.gumus@batman.edu.tr

Öz

Destinasyon yönetim modelleri bu araştırmanın temel inceleme alanı olup, bu alanda literatür taraması yapılmış ve önemli modeller analiz edilmiştir. Sürdürülebilir turizm ve destinasyon kavramları; adalar için geliştirilen sürdürülebilir destinasyon yönetimi modelleriyle beraber değerlendirilmiştir. Çalışmanın alan araştırması için, paydaşlardan anket, görüşme ve destinasyondan doğrudan gözlem yöntemleriyle elde edilen veriler, SPSS ve LISREL paket programları yardımıyla analiz edilmiştir. Bulgulardan yola çıkarak Bozcaada'nın sürdürülebilir destinasyon yönetimi için "asma" modeli geliştirilmiştir. Bu amaçla sürdürülebilirliğin önündeki engeller, sorunlar ve buna ilişkin çözüm yolları, kurumsal yapılarıyla birlikte öngörülmüştür Model, Bozcaada için hem sürdürülebilir turizme geçiş, hem de ideal sürdürülebilir destinasyon yönetimini önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Turizm, Sürdürülebilir Destinasyon Yönetimi, Sürdürülebilir Destinasyon Yönetimi Modelleri. Bozcaada

Abstract

Destination management models are the main focus of this study; thus, literature were reviewed and the models were analysed in this field. Concepts of sustainable tourism and destination were evaluated along with models that were developed sustainable destination management on islands. Data gathered from stakeholders by surveys, interviews and direct observation methods, were analyzed with the help of SPSS and LISREL software packages. A "vine model" has been developed according to the findings for sustainable destination management of Bozcaada. For his purpose, barriers, problems and ways of solutions related to sustainable tourism were predicted with their institutional bodies. The vine model for Bozcaada proposes both a transition to sustainable tourism and optimal sustainable management.

Keywords: Sustainable Tourism, Sustainable Destination Management, Models of Sustainable Destination Management, Bozcaada.

* Bu çalışma Öğr. Gör. Mustafa Doğan'ın, Prof. Dr. Murat Gümüş, danışmanlığında yaptığı ve Ç.O.M.U. SBE turizm işletmeciliği doktora programında kabul edilen doktora tezine dayanmaktadır.

1. Giriş

Sürdürülebilirlik, doğal kaynakları aşırı ve bilinçsiz tüketen ekonomik anlayışa karşı, çevreyle ekonomik büyüme ve gelişme arasındaki olumsuz etkileşimin yok edilmesini ya da azaltılmasını hedefleyen bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilirliğin düşünceden kavrama geçişı, yirminci yüzyılda yaşanan ekonomik ve sosyal gelişmelerin ekosisteme verdiği büyük boyutlu tahribatın (Bozlağan 2007:1026); çevre kirliliği, yoksulluk, nüfus artışı, kaynakların adaletsiz dağılımı gibi küresel düzeydeki sorunların ve insanların sağlıklı bir geleceğe ilişkin kaygılarının bir sonucudur (Hopwood vd. 2005:38-39).

Adalar turistik bir destinasyon olmanın yanında, kendine özgü coğrafi, sosyo-kültürel ve ekonomik zgnlklere sahiptir. Bu durum, adaları hem oldukça çekici hem de hassas ve kırılğan yapmaktadır. Özellikle, kıyı-deniz turizmi ağırlıklı turistik destinasyonlar haline gelmiş olan adalarda kendiliğinden gelişen turizmin, destinasyon üzerinde ciddi baskılar yaratarak, olumsuz çevresel, sosyo-ekonomik ve kültürel sonuşları olabilmektedir. Bu nedenle, bir taraftan ziyaretçi memnuniyetini sağlarken, diğer taraftan olumsuz etkileri ve tüm kaynakların tahribatını en düşük düzeyde tutacak somut plan ve modellere ihtiyaç vardır.

Araştırmanın amacı, Bozcaada'yı daha sürdürülebilir bir destinasyon olmaya taşıyacak öneriler geliştirmek; bunun için yapılması gerekenleri paydaşlara iletebilmek ve Bozcaada'nın sürdürülebilir destinasyon olarak yönetilebilmesi için paydaşların da kullanabileceği bir model geliştirmektir. Bu nedenle sürdürülebilir turizme ait ilke ve uygulamaların destinasyonda hayata geçirilmesi ve sreklileştirilebilmesi için nasıl bir yönetim modelinin uygun ve gerekli olduğu araştırılmıştır.

Araştırmanın inceleme alanı adalar, çalışma alanı özelde Bozcaada ile sınırlıdır. Çalışma, temelde daha sürdürülebilir bir ada için paydaşların sürdürülebilir turizm ve destinasyon yönetimi konusundaki algı, tutum ve uygulamalarını ölçerek; "Bozcaada'nın sürdürülebilir bir destinasyon olarak yönetilebilmesi için nasıl bir model uygulanabilir" problemine yanıt üretmeyi amaçlamıştır. Araştırmada öncelikle sürdürülebilir turizm, destinasyon yönetimi ve sürdürülebilir destinasyon yönetimi modellerine ilişkin literatür taraması yapılmıştır. Çalışma, bu teorik çerçevenin arkasından saha araştırması sürecinden toplanan verilerin analizleriyle elde edilen bulgulara yer vermiş ve buna bağlı olarak geliştirilen model önerisinin ardından sonuç ve öneriler kısmıyla bitirilmıştir.

2. Literatür Taraması

1970'lerden itibaren hızlı gelişen turizmin istihdam arttırıcı, döviz getirici ve demeler dengesinde dış açığı kapatıcı olumlu ekonomik etkileri nedeniyle turist kabul eden bazı ülkeler, turizmi hızla geliştirmek için çaba sarf etmişler ancak planlı turizm gelişimini ve kaynakların ideal kullanımını sağlayacak önlemler alma konusunu göz ardı etmişlerdir. Özellikle sanayileşememiş ve ekonomik açıdan geri kalmış ülke ya da bölgelerde turizm, ekonomik gelişme için önemli bir alternatif olarak görülmüştür (Gökdeniz 2004:30). Bu tip ülkelerde ve destinasyonlarda özellikle deniz-kum-güneş odaklı kitle turizminin gelişmesi için oldukça tavizkar davranılmış ve turistik çekim unsuru olan kıyı, deniz ve orman alanlarının tahrip edilmesine göz yumulabilmiştir. Bu süreç, turizmin olumlu etkilerinin yanında doğal ve kültürel varlıkların bozulması ve toplumsal yapının tahribata uğraması gibi sonuçların da ortaya çıkmasına da neden olmuştur.

Bir bölgedeki artan turizm hareketine paralel olarak, yöre halkında olumsuz toplumsal tepkiler oluşabilir ve önceleri hoş karşılanan turizm hareketi, temasın ticarileşmesi sonrası, turistlerden rahatsızlık duymaya ve düşmanlığa kadar gidebilen bir sürece girilebilir (Doxey 1975:195-198). Bu nedenle destinasyonun turistik yönetimi için turizmden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenen ve onu etkileyen turist, işletmeciler, yerel halk ve yöneticiler gibi paydaşları kapsayacak bir işbirliğine ihtiyaç vardır.

Sahip olduğu özelliklerle turist çeken destinasyonlar, turizm ürünlerinin karmasından oluşan; ülke, ada ya da kent gibi, sınırları kesin coğrafi bölgeler, olarak tanımlanmaktadır (Buhalis 2000:97). Destinasyon, birçok turistik ürünün sunulduğu bir turistik alan olmakla birlikte, başlı başına kendisi de bir turistik üründür. Destinasyonu sürdürülebilir hale getirmek ve bunun devamlılığını sağlayabilmek, yönetim fonksiyonunun bir unsurudur ve bu açıdan destinasyonların sürdürülebilir geleceği, nasıl yönetildiğine bağlı olarak şekillenir.

Sürdürülebilir turizm yönetimine ilişkin modellerde, yerellik ve yerel düzeyde yapılacak, destinasyon temelli planlama ve uygulamaların önemli olduğu açıktır. Crouch ve Ritchie (1999)'in bu çerçevede geliştirdikleri, destinasyonun rekabet gücü ile sürdürülebilirliği arasında ilişki kurdukları modellerinde, turizmin açık bir sistem olmasından yola çıkarak destinasyonu, mikro ve makro çevrenin etkisi altında olan dinamik bir bölge olarak değerlendirmektedirler. Bu modellemede destinasyonun temel kaynakları ve çekicilik unsurlarına destinasyon yönetimi tarafından geliştirilecek politika ve planlarla nitelik kazandırılması ve genişletilmesiyle, destinasyonun diğer destinasyonlarla rekabet edebilmesi ve karşılaştırılmasında avantaj sağlaması öngörülmektedir. 10 ülke ve 100'ü aşkın sektörü inceleyerek geliştirdiği ünlü "elmas modeli"nde Porter (1985), uluslararası rekabeti mikro ekonomik temeller ve yerel koşullarla ilişkilendirmekte ve sürdürülebilir rekabetçi avantaj oluşturmanın firma yapısı, talep, faktör koşulları ve destekleyici sektörlerle bağlı olarak gelişeceğinin altını çizmektedir. Benzer biçimde turizm rekabetinde hem karşılaştırmalı hem de rekabetçi üstünlüklere vurgu yapan Bahar ve Kozak (2005), küreselleşmenin etkisi yüzünden rekabetin firmalar arası düzeyden destinasyonlar arası düzeye kadar değişiklik gösterdiğini belirtmektedirler.

Turizmin geliştiği birçok destinasyonda yerel, bölgesel ya da ulusal düzeyde çeşitli, otoriteler tarafından sürdürülebilirlik odaklı plan, politika, strateji ve uygulamalar yürütülmektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) 2004 yılında, sürdürülebilir, sorumlu ve çevresel hassasiyetleri olan turizm plan ve uygulamalarını hayata geçirmek için yürütülen çabaları kolaylaştırmak amacıyla turizmin sürdürülebilirlik göstergelerini belirlemiştir

Tablo 1: Sürdürülebilir Turizm İçin On İki Hedef

<i>Ekonomik Boyutlar</i>	<i>Sosyo-Kültürel Boyutlar</i>	<i>Çevresel Boyutlar</i>
1-Ekonomik Çeşitlilik	5-Ziyaretçi ihtiyaçlarının tatmini	9-Fiziki Bütünlük
2-Yerel Ekonomik Refah	6-Yerel Katılım ve Kontrol	10-Biyolojik Çeşitlilik
3-İşgücü-Hizmet kalitesi	7-Toplumsal Refah	11-Kaynak Verimliliği
4-Sosyal Eşitlik	8-Kültürel Zenginlik	12-Çevresel Temizlik

Kaynak: UNWTO, Guidebook, 2004.

Sürdürülebilir turizmin ilkeleri ve sürdürülebilir turizmle ulaşılması beklenen temel hedefleri simgeleyen bu göstergeler, uygulanabilir model ve planlar için de somut amaçları işaret etmektedir. Twining ve Butler (2002), Dünya Turizm Örgütünün bu göstergelerini kullanarak Samoa Adası için sürdürülebilir turizm modelini geliştirmiş ve bu modele bağlı çalışmalar yürütmüşlerdir.

Yunan Adalarında küçük ve orta boy otel işletmelerinin sürdürülebilirlik performansını ölçmek amacıyla Karatzoglou ve Spilanis (2010), Kaynak Yönetimi (Adaptive Resource Management) modeline bağlı bir "Destinasyon Çevresel Skorkartı" yöntemi (Destination Enviromental Scorecard-DES) geliştirmişlerdir. Ada otellerinin destinasyon üzerindeki faaliyet bazlı çevresel etkilerini hesaplayıp; işletmelere doğru, objektif ve sürekli bir bilgi akışı sağlayarak, finansal performanslarıyla bölgesel sürdürülebilirlik arasındaki etkileşimin ölçülmesi ve karşılaştırılmasını amaçlamışlardır (Karatzoglou ve Spilanis 2010).

Ada destinasyonlarının sürdürülebilirliğini güçlendirmek için oluşturulacak stratejik planların kavramsal çerçevesini belirlemeyi amaçlayan Rodriguez ve arkadaşları (2007) bu kapsamda Butler (1980)'ın yaşam eğrisi modelini, önerdikleri teleolojik modellerle birleştirerek geliştirmiştir. Rodriguez ve arkadaşları (2007), sürdürülebilirlik amacıyla gerçekleştirilecek faaliyetler sayesinde destinasyonların, Butler'ın formüle ettiği "Keşfedilme", "Gelişme", "Güçlenme", "Olgunluk" "Durgunluk", "Çöküş ya da Canlanma" dan oluşan beş aşamanın "Durgunluk" evresini aşacağını ve destinasyonların uygulayacakları sürdürülebilir politikalarla sürecin, bir çöküşe değil yeniden canlanmaya evrilebileceğini iddia etmektedirler.

Adaların turizm gelişimini tarihsel ve teorik bir çerçeveye açıklamak için geliştirilen "Çok fonksiyonlu İnteraktif Süreç Döngüsü" modelinde (MPIC), ada destinasyonlarının sırasıyla "tanınma-hazırlık-sosyalizasyon-kendi kendini yönetme" aşamalarından geçen bir süreç izlediğini ve her bir sürecin içsel, dışsal, yönetsel ve kilit faktörler olarak isimlendirilen faktörlerin etkisi altında olduğunu belirtilmektedir.

İncelenen ada destinasyonlarına ilişkin modeller, sürdürülebilir destinasyon yönetiminin araçları olarak kurgulanmıştır. Bozcaada'da Türkiye'nin Ege denizindeki iki adasından ve önemli turistik destinasyonlarından biri olarak hassas bir çizgide popülerleşmektedir. Daha sürdürülebilir bir Bozcaada için destinasyonun sürdürülebilir yönetimi bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, amacına göre nitel ve nicel yöntemleri birlikte kullanan karma bir yöntemde dayanmaktadır. Araştırmada ikincil verilerle literatür taraması ve bu teorik çerçeveye dayalı olarak alan araştırması yapılmıştır. Alan araştırması, veri toplama yöntemleri açısından doğrudan gözlem, mülakat ve anket teknikleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Yereldeki kamu ve sivil toplum yöneticileriyle, yarı yapılandırılmış soru formları üzerinden yüz yüze görüşülmüştür. Görüşmeler sırasında elle tutularak görüşme kayıt altına alınmıştır. Görüşme kurallarına (Berg 2001:99-100; Seidman 2006:78-92) özen gösterilmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler üzerinde gerekli sadeleştirmeler ve kısaltmalar yapılmış (Berg 2001:35) ve analiz edilmiştir.

Diğer paydaşlarla Likert tipi algı-tutum ölçeklerinden oluşan anketler üzerinden görüşülerek veri toplanması planlanmıştır. Deneklerin, sürdürülebilir turizm ve

sürdürülebilir destinasyon yönetiminin ilkelerine ilişkin görüşlerini ve uygulamalarını ölçmeyi amaçlayan sorular, Likert'in 5'li Ölçeğine göre hazırlanmıştır. Sürdürülebilir destinasyon yönetiminin unsurlarına yönelik sorular, Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi'nin destinasyonlar için geliştirdiği küresel sürdürülebilir turizm kriterlerinden (GSTC 2012) uyarlanmış olup tüm paydaşlara sorulmuştur. Denekler, katılma düzeylerini 1-5 puan (1=Hiç katılmıyorum, 2=Az katılıyorum, 3=Orta derecede katılıyorum, 4=Katılıyorum, 5=Tamamen katılıyorum) arasında bir puan verilmiştir. Ana kütlelerden rastlantısal olarak seçilen 50 denek üzerinde, anketi daha anlaşılır ve etkin bir duruma getirmek amacıyla taslak soru kağıdıyla pilot bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama uygulaması sonucunda, gelen geribildirimler doğrultusunda, anlaşılmayan veya yanlış anlaşılmalara neden olabilecek maddenin olmadığı anlaşılmıştır. Bu pilot uygulamayla anketin tüm ölçeklerinin güvenilirlikleri Cronbach's Alpha istatistiği ile ölçülmüş; anketlerde kullanılan ölçeklerin boyutların güvenilirlikleri, ziyaretçi ölçeğinde en az 0,895; yerel toplum ölçeğinde 0,925; turizm işletmecilerinde 0,746 olacak şekilde hesaplanmış ve ankete son şekli verilerek alan araştırmasına geçilmiştir.

Araştırmanın evreni Bozcaada paydaşları olup, bu paydaşların her birinin sayısal yayılımına bağlı olarak ya tam sayımla veri toplanmıştır (yöneticiler gibi) ya da örnekleme yoluyla paydaş grupları temsil edecek oranda katılımcıdan veri toplanmıştır. Veri toplanan ziyaretçi ve yerel toplum paydaşlarında, olasılığa dayalı basit tesadüfi örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bozcaada'ya gelen ziyaretçilere ilişkin örnek kütlenin büyüklüğünün belirlenmesinde, ana kütlenin sayısının bilinmediği örneklem belirleme yöntemi ($n = t^2pq/d^2$ - % 5 örnekleme hatası) uygulanmış (Yazıcıoğlu ve Erdoğan 2004:49-50) ve örneklem 385 olarak belirlenmiştir. Araştırmada örneklem sayısının daha fazlasına ulaşılmış olup toplam 490 ziyaretçiden veri alınmıştır. Bozcaada'nın 2012 Türkiye İstatistik Kurumu ADNK verilerine göre resmi nüfusu 2465'dir. Ancak adada sadece belli dönemlerde ikamet etmeden kaynaklı olarak yaz ile kış nüfusu belirgin biçimde farklıdır ve sonbahardan itibaren ada nüfusu genellikle 1000'in altına düşmektedir (Bozcaada Belediyesi). Yerel toplum evreninde, ikameti Bozcaada'da olup, belirli süreli ya da tüm yıl boyunca adada yaşayan, 18 yaşın üzerindeki nüfus temel alınmıştır. Yerel toplum örnek kütlesinin belirlenmesinde, Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004: 49-50) anakütle sayısının bilindiği farklı evren büyüklüklerinden çekilmesi gereken örneklem büyüklüklerini ($n = N \cdot t^2pq/d^2 \cdot (N-1) + t^2pq$ - % 5 örnekleme hatası) belirlemiş buna göre örneklem büyüklüğü yaklaşık olarak 278 alınmıştır. Yerel halka yönelik çalışma sonbahar-kış döneminde gerçekleştirilmiş ve örneklem sayısının % 80'ini oluşturan 222 kişiye ulaşılarak veri elde edilmiştir.

Turizm endüstrisi, Bozcaada'da ziyaretçilere doğrudan hizmet veren konaklama işletmeleri, yiyecek içecek işletmeleri, seyahat, aktivite ve eğlence işletmelerini kapsamaktadır. Bozcaada Belediyesi'nden alınan resmi verilere göre Bozcaada'da 110 konaklama işletmesi bulunmaktadır (Bozcaada Belediyesi 2013). Yiyecek-içecek işletmesi kategorisinde hepsi belediye ruhsatlı 44 işletme; seyahat işletmesi kategorisindeyse 2 araç-bisiklet-motosiklet kiralama işletmesi ve 1 adet de aktivite işletmesi (su sporları) olmak üzere toplamda 157 turizm işletmesi bulunmaktadır. Bozcaada'ya ilişkin turizm endüstrisi anakütlesinin % 65'ine ulaşılmış olup toplamda 102 işletmeden veri alınmıştır. Yereldeki kamu yönetim birimleri olarak Kaymakam ve Belediye Başkanı ile Sivil Toplum Yöneticileri olarak adada var olan iki derneğin (Bozcaada Turizm İşletmecileri Derneği ve Bozcaada Doğayı Koruma Kültür ve Sanat Derneği) yöneticileriyle görüşülmüştür.

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizinde SPSS 19.00 ve LISREL paket programlarından yararlanılmıştır. SPSS 19 yardımıyla, verilerin frekans dağılımları ve değişkenler arası karşılaştırmalı analiz testleri kullanılarak yorumlanmaya çalışılmıştır. Öncelikle verilerin normal dağılımlı olup olmadığını anlamak için Kolmogorov-Smirnov uygunluk testine başvurulmuş ve verilerin normal dağılıma yakın olduğu ($P>0.05$) görülmüştür. Bu nedenle istatistiksel olarak parametrik analizler kullanılmıştır. Sürdürülebilir destinasyon yönetiminin unsurlarına yönelik algı ve uygulamalarda paydaş gruplarına göre farklılık olup olmadığı ve farklılık varsa bunun hangi paydaş grupları arasında olduğunu belirlemek için SPSS yardımıyla T testi, Tek yönlü ANOVA ve Tukey testleri yapılmıştır.

Uygulanan anketin içerdiği önermelerin birbirinden bağımsız ancak anlamlı faktörler (gruplar) olarak ifade edilip edilemeyeceğini belirlemek için Faktör analizi yapılmıştır. Ölçeklerin faktör yapısının belirlenmesi amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve ayrıca varimax yöntemi uygulanarak faktör döndürmesi yapılmış; her bir ortak faktör oluşmasına katkıda bulunan değişkenlerin belirginleşmesi sağlanmıştır. Buna göre yerel toplum, turizm işletmecileri ve ziyaretçi ölçeklerinde modifikasyonlara gidilerek paydaşlara ait her bir ölçek 4 faktör altında boyutlandırılmıştır. Sürdürülebilir Destinasyon Yönetimine ilişkin faktörler "Yönetimsel", "Sosyo-Ekonomik", "Çevresel" ve "Uygulama-Tutum" olarak belirlenmiştir. AFA ile elde edilen faktörlerin, varsayımsal ya da kuramsal faktör yapılarına uygunluğunu sınamak amacıyla da Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır.

Tablo 2: Yerel Toplum (Faktör Boyutları)

	Yerel Toplum
TUT1	Turizm yerel halk için yeni iş olanakları yaratır.
TUT2	Turizm yerel ekonomiyi destekleyen en önemli sektörlerden biridir.
TUT3	Turizm, yerel halkın gelirlerini artırır.
TUT4	Turizm, yerel halkın hayat standardının gelişmesine yardımcı olur
TUT5	Turizm, gündelik yaşamda ihtiyaç duyulan mal ve hizmetlerin fiyatlarının artmasına neden olur.
TUT6	Turizm, gayrimenkul fiyatlarının (satın alma ve kiralama) yükselmesine neden olmaktadır.
TUT7	Turizm, mevsimsel işsizlik ve istihdam sorunları yaratmaktadır
TUT8	Turizmden elde edilen gelirden sadece birkaç kişi veya işletme yararlanmaktadır
TUT9	Turizm bölgeye daha fazla yatırım gelmesini sağlar.
TUT10	Turizmden elde edilen gelir, Ada'da kalmamakta; Ada dışına çıkmaktadır.
TUT11	Turizm, geleneksel sosyal yapıyı ve yerel halkın kültürünü bozmaktadır.
TUT12	Turizm, yerel halkın sosyal ve kültürel yaşam alanlarını kısıtlar.
TUT13	Turizm, tarihi alanların bozulmasına neden olmaktadır.
TUT14	Turizm, kaçakçılık, uyuşturucu, alkol kullanımı, kumar, hırsızlık gibi suç ve sosyal sorunlara neden olur.
TUT15	Turizm yerel halkı, kültürel ve sanatsal ürünler üretmek konusunda cesaretlendirir.
TUT16	Turizm, turistlerle yerel halk arasındaki kültürel değişimi artırır.
TUT17	Turizm sayesinde her türlü alt yapı (yol-elektrik, su, kanalizasyon, taşımacılık hizmetleri vb.) olanaklarının ve hizmetlerin (restoran, cafe, lokanta vb. gibi) kalitesi artar.
TUT18	Turizm, yerel halkın genel yaşam kalitesini geliştirmektedir.
TUT19	Turizm, yerel halkın kültürel kimliğinin korunmasına yardım eder.
TUT20	Turizm sayesinde tarihi binaların restore edilmesi sağlanır.
TUT21	Turizm doğal ve fiziki çevreyi geliştirir.
TUT22	Turizm, katı atık, trafik sıkışıklığı, hava, su ve toprak kirliliğine neden olur.
TUT23	Turizm, tarımsal ve doğal alanların azalmasına neden olmaktadır.

Tablo 2'nin Devamı

TUT24	Turizm arkeolojik ve tarihi kültürel öneme sahip alanların korunmasını sağlar.
TUT25	Otel vb. turistik tesisler, doğal güzellikleri ve kıyı alanlarını bozmaktadır.
TUT26	Turizm bitki ve hayvan türlerinin yaşamı ve çeşitliliğini olumsuz etkilemektedir.
TUT27	Ada'da inşa edilen turizm tesisleri, doğal çevre ve yerel mimariyle uyumlu değildir.
SURY1	Bozcaada turizmi için yerel halk, işletmeciler ve yerel yönetim birimlerinin katılacağı ortak bir yönetim modeli uygulanmalıdır.
SURY2	Yerel halk ve turistik işletmecilerin Bozcaada'yla ilgili kararlara katılımı artırılmalıdır.
SURY3	Bozcaada'daki yerel yönetim birimleri, krizlere karşı hazırlıklı olmalıdır.
SURY4	Ada'yı tanıtıcı tüm materyallerde sürdürülebilirliği dikkate alan bilgilere yer verilmelidir.
SURY5	Bozcaada'da doğal ve kültürel mirasın korunması amacıyla yasal düzenleme ve kurallar olmalıdır.
SURY6	Küresel iklim değişikliğinin olası etkilerine karşı uygun önlemler alınmalıdır.
SURY7	Ada için sürdürülebilir bir turizm planı ve stratejisi belirlenmelidir.
SURY8	Bozcaada'ya aşırı ziyaretçi gelişini, (taşıma kapasitesine aşan) önleyici uygulamalar yapılmalıdır.
SURY9	Aşırı yoğunluk zamanlarında (Taşıma kapasitesini aşan durumlarda), gerekirse ziyaretçi girişi kısıtlanmalıdır.
SURY10	Bozcaada'da turizme bağlı çevresel, kültürel ve sosyal değişimler sürekli takip edilmelidir.
SURSE11	Turizm yerel halkın gelir düzeyi ve yaşam kalitesini arttırmalıdır.
SURSE12	Bozcaada'ya özgü yerel ürünler teşvik edilmelidir.
SURSE13	Bozcaada'da öncelikle yerel ve küçük girişimciler desteklenmelidir.
SURSE14	Turizmin, öncelikle yerel halk için istihdam olanakları yaratmalıdır.
SURSE15	Bozcaada'da satılan hediyelik eşya vb. ürünler, yerli üretim olmalıdır.
SURSE16	Turizm, turistlerle yerel halk arasındaki etkileşimin artmasını sağlamalıdır.
SURSE17	Turistik faaliyetler sırasında yerel halkın gündelik yaşamına saygı gösterilmelidir.
SURSE18	Bozcaada'daki tüm işletmelerin, menü ve fiyatları, müşteriler tarafından görülebilir olmalıdır.
SURSE19	Bozcaada'daki işletmeler, müşteri memnuniyetini dikkate alan bir yapıya sahip olmalıdır.
SURSE20	Ziyaretçiler, Ada'daki tüm turistik ürün ve işletmeler hakkında önceden bilgi sahibi olabilmelidir.
SURSE21	Yerel halk ve işletmecilerin Bozcaada'da turizmine ilişkin endişe ve memnuniyetleri dikkate alınmalıdır.
SURSE22	Turistik işletmelerde çalışan personelin niteliği, eğitimler yoluyla geliştirilmelidir.
SURÇ23	Bozcaada'da tatlı su ve enerji kaynakları tasarruflu kullanılmalıdır.
SURÇ24	Bozcaada'daki bitki ve hayvan türlerini koruyucu önlemler alınmalıdır.
SURÇ25	Ada'da petrol, kömür vb. fosil yakıtlar yerine, güneş, rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmalıdır.
SURÇ26	Konaklama işletmelerinde, su ve enerji kullanımında tasarruf sağlayıcı kurallar konulmalıdır.
SURÇ27	Ada'da atıkları (katı-sıvı) azaltıcı uygulamalar yapılmalıdır.
SURÇ28	Ziyaretçiler, Bozcaada'ya gelirken özel araçları yerine toplu taşıma araçlarını tercih etmelidir.
SURÇ29	Ada içinde özel araç yerine, bisiklet, yürüyüş gibi alternatif ulaşım araçları kullanılmalıdır.
SURÇ30	Ada'da tur otobüsleriyle dolaşılması kısıtlanmalıdır.
SURÇ31	Bozcaada'da turizmin doğal ve kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkisini azaltacak uygulamalar yapılmalıdır.
SURÇ32	Bozcaada'nın daha sürdürülebilir bir Ada olması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
SURÇ33	Daha sürdürülebilir bir Bozcaada için yerel halk sorumlu davranmalıdır.
SURÇ34	Bozcaada özel ve korunması gereken bir turistik bölgedir.

TUT: Tutumlara ilişkin ifadeler

SURY: Sürdürülebilirliğin yönetsel boyutuna ilişkin ifadeler

SURSE: Sürdürülebilirliğin sosyo-ekonomik boyutuna ilişkin ifadeler

SURÇ: Sürdürülebilirliğin çevresel boyutun ilişkin ifadeler

Tablo 3: Ziyaretçiler (Faktör Boyutları)

	ZİYARETÇİ
Y1	Bozcaada turizmi için yerel halk, işletmeciler ve yerel yönetim birimlerinin katılacağı ortak bir yönetim modeli uygulanmalıdır.
Y2	Yerel halk ve turistik işletmecilerin Bozcaada'yla ilgili kararlara katılımı artırılmalıdır.
Y3	Bozcaada'daki yerel yönetim birimleri, krizlere karşı hazırlıklı olmalıdır.
Y4	Ada'yı tanıtıcı tüm materyallerde sürdürülebilirliği dikkate alan bilgilere yer verilmelidir.
Y5	Bozcaada'da doğal ve kültürel mirasın korunması amacıyla yasal düzenleme ve kurallar olmalıdır.
Y6	Küresel iklim değişikliğinin olası etkilerine karşı uygun önlemler alınmalıdır.
Y7	Ada için sürdürülebilir bir turizm planı ve stratejisi belirlenmelidir.
Y10	Bozcaada'da turizme bağlı çevresel, kültürel ve sosyal değişimler sürekli takip edilmelidir.
SE11	Turizm yerel halkın gelir düzeyi ve yaşam kalitesini arttırmalıdır.
SE12	Bozcaada'ya özgü yerel ürünler teşvik edilmelidir.
SE13	Bozcaada'da öncelikle yerel ve küçük girişimciler desteklenmelidir.
SE14	Turizmin, öncelikle yerel halk için istihdam olanakları yaratmalıdır.
SE15	Bozcaada'da satılan hediyelik eşya vb. ürünler, yerli üretim olmalıdır.
SE16	Turizm, turistlerle yerel halk arasındaki etkileşimin artmasını sağlamalıdır.
SE17	Turistik faaliyetler sırasında yerel halkın gündelik yaşamına saygı gösterilmelidir.
SE18	Bozcaada'daki tüm işletmelerin, menü ve fiyatları, müşteriler tarafından görülebilir olmalıdır.
SE19	Bozcaada'daki işletmeler, müşteri memnuniyetini dikkate alan bir yapıya sahip olmalıdır.
SE20	Ziyaretçiler, Ada'daki tüm turistik ürün ve işletmeler hakkında önceden bilgi sahibi olabilmelidir.
SE21	Yerel halk ve işletmecilerin Bozcaada'da turizmine ilişkin endişe ve memnuniyetleri dikkate alınmalıdır
SE22	Turistik işletmelerde çalışan personelin niteliği, eğitimler yoluyla geliştirilmelidir.
Ç24	Bozcaada'daki bitki ve hayvan türlerini koruyucu önlemler alınmalıdır.
Ç25	Ada'da petrol, kömür vb. fosil yakıtlar yerine, güneş, rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmalıdır.
Ç26	Konaklama işletmelerinde, su ve enerji kullanımında tasarruf sağlayıcı kurallar konulmalıdır.
Ç27	Ada'da atıkları (katı-sıvı) azaltıcı uygulamalar yapılmalıdır.
Ç31	Bozcaada'da turizmin doğal ve kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkisini azaltacak uygulamalar yapılmalıdır.
Ç32	Bozcaada'nın daha sürdürülebilir bir Ada olması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
Ç34	Bozcaada özel ve korunması gereken bir turistik bölgedir.
TY8_1	Bozcaada'ya aşırı ziyaretçi gelişini, (taşıma kapasitesine aşan) önleyici uygulamalar yapılmalıdır.
TY9_2	Aşırı yoğunluk zamanlarında (Taşıma kapasitesini aşan durumlarda), gerekirse ziyaretçi girişi kısıtlanmalıdır.
TÇ23_3	Ziyaretçiler Bozcaada'da tatlı su ve enerji kaynakları tasarruflu kullanılmalıdır
TÇ28_4	Ziyaretçiler, Bozcaada'ya gelirken özel araçları yerine toplu taşıma araçlarını tercih etmelidir.
TÇ29_5	Ada içinde özel araç yerine, bisiklet, yürüyüş gibi alternatif ulaşım araçları kullanılmalıdır.
TÇ30_6	Ada'da tur otobüsleriyle dolaşılması kısıtlanmalıdır.
TÇ33_7	Daha sürdürülebilir bir Bozcaada için ziyaretçiler sorumlu davranmalıdır.

Y:Yönetmel, Ç:Çevresel, SE: Sosyo-Ekonomik TÇ:Tutum çevresel, TY:Tutum yönetmel,

Tablo 4: Turizm İşletmecileri (Faktör Boyutları)

	Turizm İşletmecileri
UYG1	Su tasarrufu sağlamak amacıyla müşteriler için uyarılar bulunmaktadır.
UYG2	Enerji tasarrufuna yönelik müşteriler için uyarı yazıları, kartlar bulunmaktadır.
UYG3	Enerji tasarrufu için güneş enerjisi sistemi kullanılmaktadır.
UYG4	Elektronik eşyalarda özellikle enerji tasarrufu sağlayan (TV, Klima, Buzdolabı) tercih edilmektedir.
UYG5	Enerji tasarrufu sağlayan aydınlatmalar (ampül vb.) kullanılmaktadır.
UYG6	Geri dönüşümü olan malzemeler kullanılmaktadır.
UYG7	Tek kullanımlık sabun, şampuan, jel vb yerine kutulu (doldurmalı) ürünler kullanılmaktadır
UYG8	Yağ atıkları, ayrıştırılıp kanalizasyon yerine özel toplayıcılara verilmektedir.
UYG9	Plastik ürünler yerine geri dönüştürülebilir ürünler kullanılmaktadır.
UYG10	Personel için sürdürülebilirlik konusunda eğitim desteği alınmaktadır.
UYG11	Katı atıkları azaltıcı uygulamalar yapılmaktadır.
UYG12	Sıvı atıklardaki kimyasallar ayrıştırılmaktadır.
UYG13	Kağıt, plastik, metal, cam vb. atıklar için uygun geri dönüşüm kutuları kullanılmaktadır.
UYG14	Tuvaletlerde en az su tüketen klozetler ve armatürlerde süzgeç kullanılmaktadır
UYG15	Genel temizlikte, mutfak ve tüm diğer alanlarda doğada çözünebilir kimyasallar kullanılmaktadır
UYG16	Müşterilerimiz, Ada içinde toplu taşıma ya da bisiklet kullanımı konusunda yönlendirilmektedir.
UYG17	Ada'ya özgü yerel yiyecek ve içecekler tercih edilmektedir. (Mutfak, yemek ve yiy. içecek ürünlerinde)
Y1	Bozcaada turizmi için yerel halk, işletmeciler ve yerel yönetim birimlerinin katılacağı ortak bir yönetim modeli uygulanmalıdır.
Y2	Yerel halk ve turistik işletmecilerin Bozcaada'yla ilgili kararlara katılımı artırılmalıdır.
Y3	Bozcaada'daki yerel yönetim birimleri, krizlere karşı hazırlıklı olmalıdır.
Y4	Ada'yı tanıtıcı tüm materyallerde sürdürülebilirliği dikkate alan bilgilere yer verilmelidir.
Y5	Bozcaada'da doğal ve kültürel mirasın korunması amacıyla yasal düzenleme ve kurallar olmalıdır.
Y6	Küresel iklim değişikliğinin olası etkilerine karşı uygun önlemler alınmalıdır.
Y7	Ada için sürdürülebilir bir turizm planı ve stratejisi belirlenmelidir.
Y8	Bozcaada'ya aşırı ziyaretçi gelişini, (taşıma kapasitesine aşan) önleyici uygulamalar yapılmalıdır.
Y9	Aşırı yoğunluk zamanlarında (Taşıma kapasitesini aşan durumlarda), gerekirse ziyaretçi girişi kısıtlanmalıdır.
Y10	Bozcaada'da turizme bağlı çevresel, kültürel ve sosyal değişimler sürekli takip edilmelidir.
SE11	Turizm yerel halkın gelir düzeyi ve yaşam kalitesini arttırmalıdır.
SE12	Bozcaada'ya özgü yerel ürünler teşvik edilmelidir.
SE13	Bozcaada'da öncelikle yerel ve küçük girişimciler desteklenmelidir.
SE14	Turizmin, öncelikle yerel halk için istihdam olanakları yaratmalıdır.
SE15	Bozcaada'da satılan hediyelik eşya vb. ürünler, yerli üretim olmalıdır.
SE16	Turizm, turistlerle yerel halk arasındaki etkileşimin artmasını sağlamalıdır.
SE17	Turistik faaliyetler sırasında yerel halkın gündelik yaşamına saygı gösterilmelidir.
SE18	Bozcaada'daki tüm işletmelerin, menü ve fiyatları, müşteriler tarafından görülebilir olmalıdır.

Tablo 4'ün Devamı

SE19	Bozcaada'daki işletmeler, müşteri memnuniyetini dikkate alan bir yapıya sahip olmalıdır.
SE20	Ziyaretçiler, Ada'daki tüm turistik ürün ve işletmeler hakkında önceden bilgi sahibi olabilmelidir.
SE21	Yerel halk ve işletmecilerin Bozcaada'da turizmine ilişkin endişe ve memnuniyetleri dikkate alınmalıdır
SE22	Turistik işletmelerde çalışan personelin niteliği, eğitimler yoluyla geliştirilmelidir.
Ç23	Bozcaada'da tatlı su ve enerji kaynakları tasarruflu kullanılmalıdır.
Ç24	Bozcaada'daki bitki ve hayvan türlerini koruyucu önlemler alınmalıdır.
Ç25	Ada'da petrol, kömür vb. fosil yakıtlar yerine, güneş, rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmalıdır.
Ç26	Konaklama işletmelerinde, su ve enerji kullanımında tasarruf sağlayıcı kurallar konulmalıdır.
Ç27	Ada'da atıkları (katı-sıvı) azaltıcı uygulamalar yapılmalıdır.
Ç28	Ziyaretçiler, Bozcaada'ya gelirken özel araçları yerine toplu taşıma araçlarını tercih etmelidir.
Ç29	Ada içinde özel araç yerine, bisiklet, yürüyüş gibi alternatif ulaşım araçları kullanılmalıdır.
Ç30	Ada'da tur otobüsleriyle dolaşılması kısıtlanmalıdır.
Ç31	Bozcaada'da turizmin doğal ve kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkisini azaltacak uygulamalar yapılmalıdır.
Ç32	Bozcaada'nın daha sürdürülebilir bir Ada olması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
Ç33	Daha sürdürülebilir bir Bozcaada için yerel halk sorumlu davranmalıdır.
Ç34	Bozcaada özel ve korunması gereken bir turistik bölgedir.

UYG: Uygulama, Ç: Çevresel, Y:Yönetmel, SE: Sosyo-ekonomik

LISREL programından, Yapısal Eşitlik Modeliyle, ölçeklerdeki boyutlar arasındaki ilişkilerin analiz edilmesi için yararlanılmıştır. Yerel yöneticiler hariç diğer grupların sürdürülebilir destinasyon yönetiminin unsurlarına yönelik algılamaları ile uygulama ve tutumları arasında var olan ilişkiler Yapısal Eşitlik Modeliyle araştırılmıştır. Yapısal eşitlik modelleri, (YEM) gözlenen ve gözlenemeyen değişkenler arasındaki nedensel ilişkilerin sınanmasında kullanılan kapsamlı bir istatistiksel tekniktir. YEM gizil değişkenler seti arasında bir nedensellik yapısının var olduğunu ve gizil değişkenlerin gözlenen değişkenler aracılığıyla ölçülebildiğini varsayar (Yılmaz 2004). Araştırma da paydaşlara yönelik yapısal eşitlik modelleri oluşturulmuş; ziyaretçiler, yerel toplum ve turizm işletmecilerine yönelik modeller oluşturularak YEM'le sınanmıştır.

4. Bulgular

Bozcaada'da dört farklı paydaş grubuyla görüşülmüştür. 2012 ve 2013 yıllarında tüm paydaşlardan veriler toplanmıştır. Bozcaada Kaymakamı, Belediye Başkanı ve iki ayrı sivil toplum örgütünün başkanına yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak veri elde edilmiştir. Paydaşlara yönelik ölçeklerde soru bütün korelasyonlara da bakılmış ve negatif korelasyona sahip herhangi bir maddeye rastlanmamıştır. Ölçekten silindiğinde ölçeklerin güvenilirliğini yükselten herhangi bir soruya da rastlanmamıştır. Ölçeklerin iç tutarlılığı Cronbach's Alpha istatistiği ile ölçülmüş; ziyaretçi ölçeğinde en az 0,851; yerel toplum ölçeğinde 0,912; turizm işletmecilerinde 0,852 olacak şekilde hesaplanmıştır. Tablo 5, 6, 7'de üç paydaş grubuna yönelik güvenilirlik ve betimleyici istatistiklere ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 5: Ziyaretçi Anketleri Güvenilirlik Analizleri

Değişken Ziyaretçi	Ortalama	Std. Sapma	Soru Bütün Korelasyon	Silindiğinde Cronbach Alpha	Değişken	Ortalama	Std. Sapma	Soru Bütün Korelasyon	Silindiğinde Cronbach Alpha
Y1	4.04	1.196	.825	.960	SE11	4.10	1.109	.821	.974
Y2	4.10	1.162	.837	.959	SE12	4.22	1.151	.906	.972
Y3	4.09	1.171	.874	.957	SE13	4.16	1.167	.851	.974
Y4	4.17	1.168	.864	.957	SE14	4.12	1.147	.864	.973
Y5	4.33	1.200	.891	.956	SE15	4.09	1.185	.787	.975
Y6	4.25	1.195	.855	.958	SE16	4.10	1.125	.880	.973
Y7	4.26	1.192	.853	.958	SE17	4.17	1.194	.874	.973
Y10	4.16	1.129	.846	.958	SE18	4.37	1.232	.906	.972
Yon. Cronbach's Alpha=.963. Genel ortalama=4.175					SE19	4.33	1.201	.913	.972
Ç24	4.35	1.200	.895	.944	SE20	4.11	1.163	.817	.974
Ç25	4.33	1.240	.878	.944	SE21	4.20	1.167	.886	.973
Ç26	4.20	1.210	.820	.945	SE22	4.25	1.198	.871	.973
Ç27	4.31	1.237	.878	.944	SE. Cronbach's Alpha=.975. Genel ortalama=4.185				
Ç31	4.20	1.208	.870	.944	TY8_1	3.95	1.320	.570	.952
Ç32	4.28	1.150	.878	.944	TY9_2	3.48	1.432	.376	.957
Ç34	4.38	1.176	.886	.944	TÇ23_3	4.31	1.187	.889	.944
Çev. Cronbach's Alpha=.975. Genel ortalama=4.295					TÇ28_4	3.48	1.387	.463	.955
Tüm Ölçek. Ziyaretçi: Cronbach's Alpha=.985. Genel ortalama= 4.1355					TÇ29_5	3.69	1.331	.660	.949
					TÇ30_6	3.67	1.343	.630	.950
					TÇ33_7	4.32	1.172	.896	.944
					SE. Cronbach's Alpha=.851. Genel ortalama=3.843				

Tablo 6: Turizm İşletmecileri Anketleri Güvenilirlik Analizleri

Değişken İşletmeci	Ortalama	Std. Sapma	Soru Bütün Korelasyon	Silindiğinde Cronbach Alpha	Değişken	Ortalama	Std. Sapma	Soru Bütün Korelasyon	Silindiğinde Cronbach Alpha
SE11	4.4216	.95892	.632	.884	Ç23	4.5000	.88720	.719	.912
SE12	4.5000	.90925	.712	.880	Ç24	4.5000	.84138	.736	.912
SE13	4.3137	.99484	.702	.880	Ç25	4.5686	.87325	.672	.914
SE14	4.2647	1.05236	.530	.890	Ç26	4.3824	.80891	.736	.912
SE15	4.2157	1.13998	.544	.890	Ç27	4.4902	.93072	.769	.910
SE16	4.3235	.90282	.539	.889	Ç28	3.9216	1.46027	.485	.928
SE17	4.4412	.83930	.561	.887	Ç29	4.2255	1.21791	.647	.916
SE18	4.5196	.97219	.652	.883	Ç30	4.1078	1.42750	.491	.927
SE19	4.5196	.90903	.710	.880	Ç31	4.4608	.85216	.801	.910
SE20	4.5196	.82930	.574	.887	Ç32	4.5686	.87325	.857	.907
SE21	4.4510	.94006	.721	.879	Ç33	4.6373	.81798	.850	.908
SE22	4.5490	.89694	.419	.894	Ç34	4.6471	.94027	.771	.910
SE. Cronbach's Alpha=.894. Genel ortalama=4.420					ÇEV. Cronbach's Alpha=.921. Genel ortalama=4.417				
UYG1	3.4314	3.26551	.464	.837	Y1	4.4216	1.03824	.574	.847
UYG2	3.0294	3.02287	.418	.840	Y2	4.4020	.96739	.633	.843
UYG4	7.8333	2.85311	.512	.835	Y3	4.1078	1.22601	.415	.861
UYG5	8.1667	2.73258	.235	.848	Y4	4.2647	1.04291	.740	.833
UYG6	6.0392	3.32087	.564	.832	Y5	4.5098	.97234	.633	.843
UYG7	6.9020	3.67089	.363	.844	Y6	4.3431	.93866	.772	.833
UYG8	4.4608	3.96437	.376	.844	Y7	4.4216	.97935	.661	.841
UYG9	5.9412	3.38554	.471	.837	Y8	3.9804	1.40000	.397	.866
UYG10	4.4412	3.58924	.455	.838	Y9	3.4314	1.55754	.446	.866
UYG11	4.6176	3.43841	.723	.822	Y10	4.4118	.92654	.718	.837
UYG12	2.6078	2.87756	.544	.834	YON. Cronbach's Alpha=.860. Genel ortalama= 4.229				
UYG13	4.8039	3.56284	.445	.839	Tüm ölçek. Cronbach's Alpha=.852. Genel ortalama= 4.816				
UYG14	6.6373	3.40875	.478	.837					
UYG15	6.1373	3.42975	.486	.836					
UYG16	7.8137	2.75656	.491	.836					
UYG17	8.0980	2.80914	.440	.839					
UYG. Cronbach's Alpha=.846. Genel ortalama=5.685									

Tablo 7: Ziyaretçi Anketleri Güvenilirlik Analizleri

Değişken Yerel Toplum	Ortalama	Std. Sapma	Soru Bütün Korelasyon	Silindiğinde Cronbach Alpha	Değişken	Ortalama	Std. Sapma	Soru Bütün Korelasyon	Silindiğinde Cronbach Alpha
TUT1	4.4910	.67764	.631	.579	SE11	4.3784	.65982	.436	.822
TUT2	4.4910	.72910	.669	.554	SE12	4.4955	.56878	.510	.817
TUT3	4.5225	.64305	.626	.586	SE13	4.3468	.79105	.577	.810
TUT6	4.5676	.65387	.189	.742	SE14	4.3514	.73870	.549	.813
TUT9	4.1351	.95592	.287	.750	SE15	4.3739	.73678	.557	.812
EKOT. Cronbach's Alpha=.698. Genel ortalama= 4.441					SE16	4.3153	.77263	.452	.821
TUT23	3.8514	1.08485	.599	.851	SE17	4.4685	.69020	.504	.817
TUT25	3.6577	1.13756	.756	.787	SE18	4.6081	.61983	.490	.818
TUT26	3.5901	1.15280	.809	.763	SE19	4.6306	.56964	.441	.822
TUT27	3.4775	1.20967	.625	.844	SE20	4.4459	.69533	.415	.824
CEV: Cronbach's Alpha=.853. Genel ortalama= 3.644					SE21	4.4955	.66420	.429	.822
TUT11	3.4640	1.22051	.709	.674	SE22	4.5270	.72866	.504	.817
TUT12	3.3153	1.24749	.703	.675	SE: Cronbach's Alpha=.830. Genel ortalama= 4.453				
TUT13	3.3333	1.25726	.646	.696	Ç23	4.5946	.66426	.473	.799
TUT14	3.5180	1.19847	.598	.715	Ç24	4.5405	.66297	.505	.797
TUT19	3.5270	1.12023	.122	.853	Ç25	4.5495	.68914	.424	.803
SOSKT: Cronbach's Alpha=.774. Genel ortalama= 3.432					Ç26	4.5315	.69673	.483	.798
SURY1	4.2342	.82884	.494	.808	Ç27	4.5721	.63227	.500	.798
SURY2	4.2703	.71754	.630	.796	Ç28	4.1441	1.08337	.496	.800
SURY3	4.2883	.71046	.606	.798	Ç29	4.3919	.94391	.578	.788
SURY4	4.3649	.70373	.628	.797	Ç30	4.3288	1.00450	.453	.804
SURY5	4.3964	.74639	.612	.797	Ç31	4.5270	.60667	.537	.795
SURY6	4.2432	.76951	.651	.793	Ç32	4.6712	.51667	.485	.801
SURY7	4.3694	.71097	.528	.805	Ç33	4.7207	.49744	.475	.802
SURY8	4.0856	1.05799	.479	.812	Ç34	4.6216	.80219	.334	.812
SURY9	3.6126	1.27397	.260	.852	ÇEV: Cronbach's Alpha=.813. Genel ortalama= 4.516				
SURY10	4.3649	.65026	.512	.808	Tüm ölçek: Cronbach's Alpha=.912. Genel ortalama= 4.188				
YON: Cronbach's Alpha=.822. Genel ortalama= 3.613									

Değişkenler arası ilişkiler LISREL programı aracılığıyla yapısal eşitlik modellemesiyle kurulan hipotezler üzerinden sorgulanmıştır. Yönetmel, sosyo-ekonomik, çevresel ve uygulama boyutları arasındaki nedensel ilişkilere dair kurulan hipotezler ve bunların paydaş gurupları tarafından desteklenip desteklenmediği ilişkin bulgular Tablo 8'de özetlenmiştir.

Tablo 8: Hipotezler Tablosu

Hipotez	Paydaş	Sonuç
H1:SDY'nin sosyo-ekonomik algılamaları, sürdürülebilir turizm tutumlarını aynı yönde etkiler.	Ziyaretçiler	Desteklenmiştir
	Yerel Toplum	Desteklenmiştir
	Turizm İşletmecileri	Desteklenmiştir.
H2:SDY'nin sosyo-ekonomik boyutlarına yönelik algılamalarıyla çevresel algılamaları arasında aynı yönde bir ilişki vardır.	Ziyaretçiler	Desteklenmiştir
	Yerel Toplum	Desteklenmiştir
	Turizm İşletmecileri	Desteklenmiştir
H3:SDY'nin çevresel unsurlarına yönelik algıları artarken, sürdürülebilir turizm uygulamalarına ilişkin tutumları artar.	Ziyaretçiler	Desteklenmiştir
	Yerel Toplum	Desteklenmiştir
	Turizm İşletmecileri	Desteklenmemiştir
H4:SDY'nin çevresel unsurlarına yönelik algılamaları artarken yönetmel algılamaları da artar.	Ziyaretçiler	Desteklenmiştir
	Yerel Toplum	Desteklenmemiştir
	Turizm İşletmecileri	Desteklenmiştir
H5:SDY'nin yönetmel unsurlarına yönelik algılamaları artarken sürdürülebilir turizm uygulamalarına yönelik tutumları azalmakta/artmaktadır.	Ziyaretçiler	Desteklenmemiştir

Tablo 5'in Devamı

	Yerel Toplum	Desteklenmemiştir
	Turizm İşletmecileri	Desteklenmemiştir
H6:SDY'nin sosyo-ekonomik algıları yönetsel algılamaları üzerinden tutumlarını da etkiler.	Ziyaretçiler	Desteklenmemiştir
	Yerel Toplum	Desteklenmemiştir
	Turizm İşletmecileri	Desteklenmemiştir
H7:SDY'nin çevresel boyuta ilişkin algıları yönetsel algılamaları üzerinden tutumlarını da etkiler.	Ziyaretçiler	Desteklenmemiştir
	Yerel Toplum	Desteklenmemiştir
	Turizm İşletmecileri	Desteklenmemiştir
H8: SDY'nin Sosyo-ekonomik etkileri, çevresel algılamaları üzerinden tutumlarını da etkiler.	Ziyaretçiler	Desteklenmiştir
	Yerel Toplum	Desteklenmiştir
	Turizm İşletmecileri	Desteklenmemiştir
H9: SDY'nin sosyo-ekonomik algılamaları artarken çevresel tutumları da artar.	Ziyaretçiler	Desteklenmemiştir
	Yerel Toplum	Desteklenmemiştir
	Turizm İşletmecileri	Desteklenmemiştir

Üç paydaştan elde edilen, SPSS ve LISREL istatistiksel paket programları yardımıyla yapılan analizler; hipotez testleri ve dördüncü paydaş olan yerel yöneticilerden elde edilen verilerin, içerik analizine tabi tutulması sonucu elde edilen tüm bulgular şöyledir:

- Ziyaretçilerin sürdürülebilir destinasyon yönetiminin (SDY) unsurlarına ilişkin algılarıyla sürdürülebilir turizm uygulamaları arasında paralel bir ilişki yoktur. Ziyaretçilerin teorik olarak evet dediği ya da katıldığı yargılarla, bunların somut uygulamalarına yönelik tutumları birebir örtüşmemektedir.
- Ziyaretçilerin, SDY'nin sosyo-ekonomik unsurlarına ilişkin algıları, yönetsel algılarını belirlemekte ve aynı yönde etkilemektedir. Ziyaretçilerin SDY'nin sosyo-ekonomik boyutlarına yönelik algılamalarıyla çevresel algılamaları arasında aynı yönde bir ilişki olup sosyo-ekonomik unsurlara ilişkin algılar, çevresel algıları da belirlemektedir.
- Ziyaretçilerin, SDY'nin çevresel unsurlarına yönelik algıları artarken, sürdürülebilir turizm uygulamalarına yönelik tutumları da artmaktadır. Ziyaretçilerin sosyo-ekonomik algıları çevresel algılarını, her ikisi sürdürülebilir turizm konusundaki uygulamalara ilişkin tutumları etkilemektedir.
- Turizm işletmecilerin sosyo-ekonomik algılamalarıyla, işletmelerindeki sürdürülebilir uygulamaları arasında bir ilişki bulunmamıştır. Çevresel algılarla sürdürülebilirlik uygulamaları arasında da güçlü bir ilişki bulunmamıştır. Bu durum işletmecilerin kendi işletmelerinde uyguladıkları sürdürülebilir turizm uygulaması kapsamında değerlendirilebilecek uygulamaların zayıf olduğunu ve bu uygulamaların işletmecilerin sürdürülebilir destinasyon yönetiminin sosyo-ekonomik, çevresel ya da yönetsel unsurlarından güçlü biçimde etkilenmediğini hatta büyük oranda bağımsız olduğunu göstermektedir.
- Turizm işletmecilerinin çevresel ve yönetsel algıları, sosyo-ekonomik algılarından etkilenmektedir. Sosyo-ekonomik algılar, yönetsel ve çevresel algılarını belirlemektedir.
- Yerel toplumun SDY'nin sosyo-ekonomik algılamalarıyla çevresel algılamaları arasında aynı yönde bir ilişki vardır. SDY'nin sosyo-ekonomik unsurlarına ilişkin algılamaları artarken çevresel tutumları da artmaktadır. SDY'nin sosyo-ekonomik unsurlarına yönelik algılamaları, turizme yönelik tutumlarını da aynı yönde etkilemekte; yerel toplumun çevresel algılamaları artarken turizme yönelik tutumları çevresel tutumları da artmaktadır.

- Yerel toplumun SDY'nin sosyo-ekonomik algıları, çevresel algılamalar üzerinden sürdürülebilir turizme dair tutumlarını etkilemektedir. Yerel toplumun sosyo-ekonomik algıları diğer algı ve tutumlar üzerinde belirleyici etkiye sahiptir.
- Yerel yöneticilerin sürdürülebilir turizm konusundaki genel bilgi ve farkındalık seviyeleri henüz çok yeterli düzeyde değildir. Bunun geliştirilmesi, adadaki birçok uygulamanın önünü açmak için gereklidir.
- Bozcaada'nın Turizm Master Planı, sürdürülebilir turizm koruma-gelişme planları bulunmamaktadır ve gelecek projeksiyonu da net değildir.
- Bozcaada'nın altyapı olanakları, mevcut turizmi taşımak ve geliştirmek açısından yetersizdir.
- Ada'daki önemli sorunlardan biri, işletmelerdeki fiyat kalite arasındaki makasın açılmış olması ve özellikle ziyaretçilerin hizmetin kalitesine ilişkin algısının bundan olumsuz etkilenmesidir.
- Ada'daki bağıcılığın korunması ve geliştirilmesi, turizmle ilişkisinin artırılması istenmektedir. Bunun için yapılması gerekenlerden biri aynı zamanda bir sorun olan ikinci konutla ilgili düzenlemelerden geçmektedir.
- Ada turizminin çeşitlendirilmesi konusunda yerel paydaşlarda istek ve gayret bulunmaktadır. Sörf, yelken ve etkinlik turizmi çalışmaları ön plandadır ancak sürdürülebilir turizmin ilkelerine uygun diğer turizm türleri ve aktivitelerinin geliştirilmesi de gerekir.
- Bozcaada büyük oranda deniz turizmi odaklı bir destinasyon olup bunun işgücü ve istihdam üzerindeki olumsuz etkileri gözlemlenmektedir.
- Yerel toplum ve diğer paydaşların ada yönetimine katılması, karar alma süreçlerine dahil olması sınırlıdır ve bu konuda yeterli mekanizma bulunmamaktadır.
- Paydaşların algılarıyla tutum ve uygulamaları arasında tam uyuşma bulunmamaktadır. Bunun en temel nedeni sürdürülebilir turizm ve destinasyon yönetimi konusundaki farkındalık ve bilincin yeterli düzeyde olmaması; somut uygulama ve tutumların daha çok sosyo-ekonomik beklenti ve çıkarlara bağılı olmasıyla açıklanabilir.
- Bozcaada'nın imajı konusunda paydaşlar benzer bakışa sahiptir. Bozcaada'nın imajı, sürdürülebilir turizm ve destinasyon açısından olumlu bir zemin sunmaktadır. Sakinlik ve huzur, destinasyonun hem en önemli unsuru, hem de imajı olarak öne çıkmaktadır.
- Bozcaada'yı ziyaret eden turistlerin profili, ziyaret tipi-sayısı ve tercih nedenlerine ilişkin veriler, destinasyonun önemli oranda bir sadakat yarattığını ve hala dinamik bir destinasyon olarak büyümeye de devam ettiğini göstermektedir. Turizmin kaynakları ve ziyaretçilerin aktiviteleri, turistik ürün sayısı ve çeşitliliği fazla olsa da temel aktivitenin deniz odaklı olduğunu göstermektedir.

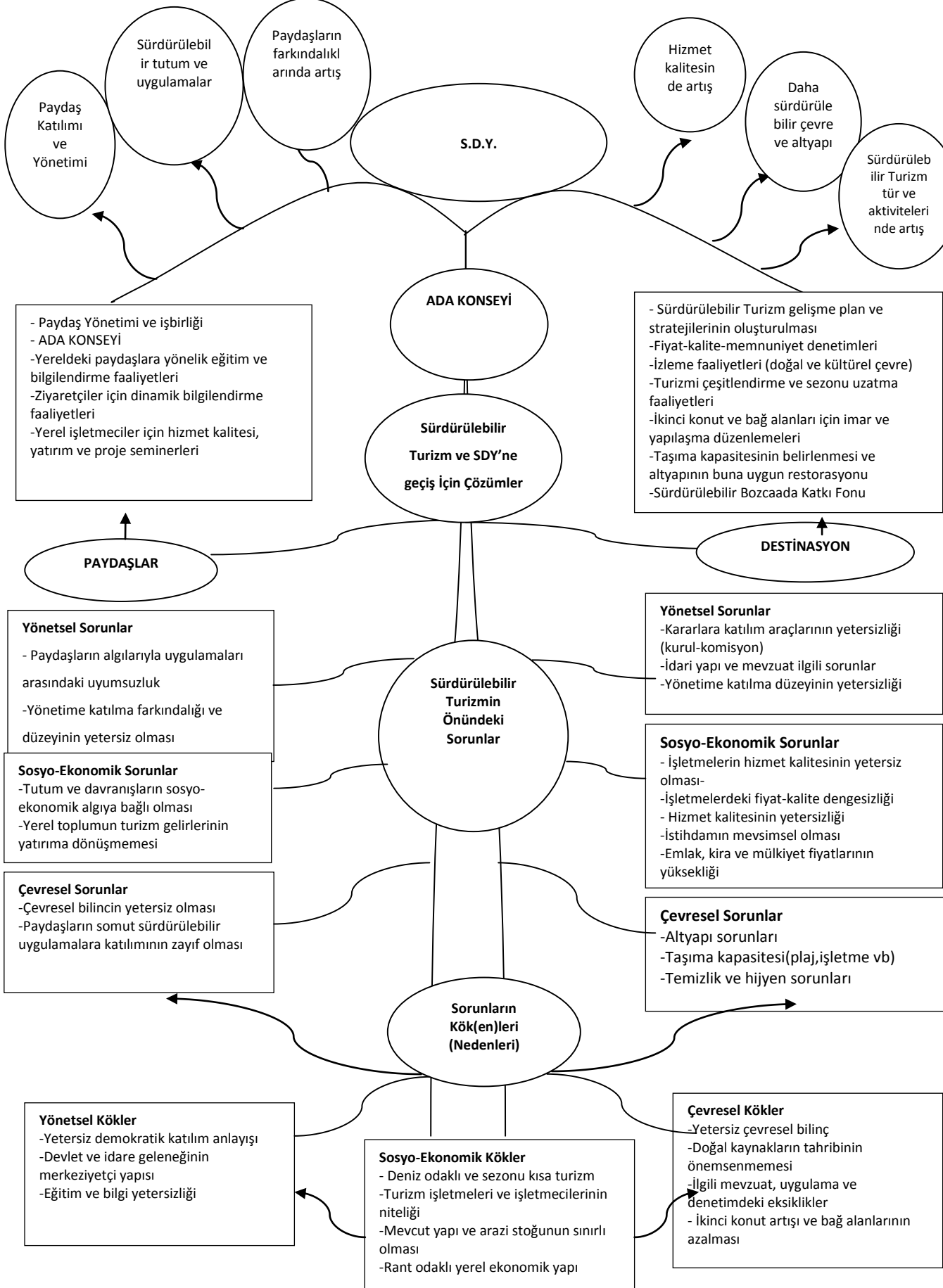
5. Bozcaada'nın Sürdürülebilir Destinasyon Yönetimi İçin Model Önerisi

Bozcaada, sürdürülebilir turizm ve uygulamalarının gelişimi açısından önemli bir destinasyon olma potansiyeli taşımaktadır. Bu bağlamda, paydaşların Bozcaada'ya ilişkin algı ve tutumları da dahil olmak üzere sürdürülebilir turizmin önündeki mevcut sorunların belirlenmesi, sorunlara yönelik çözüm önerileri ve öneriler kapsamında uygulanacak politikalarla bu politikaları yürütecek yönetsel birimlerin belirlenmesi, modelin ana kurgusunu oluşturmaktadır. Alan araştırmasından elde edilen bulgular, destinasyonun doğal paydaşları olarak öngörülen grupların, sürdürülebilir ilkeler

açısından algılarının yeterli düzeyde olsa da tutum ve uygulamalarının aynı düzeyde olmadığını göstermiştir. Bu durum, destinasyonu dönüştürecek paydaşların da dönüşmesi gerektiği sonucunu ortaya çıkarmıştır.

İnsansız bir dönüşüm mümkün değildir. Model, daha sürdürülebilir bir Bozcaada için hem paydaşların algı, tutum ve uygulamalarının, hem de destinasyonun dönüşümünü birlikte öngörmektedir. Model, şekil olarak Bozcaada'nın sosyo-ekonomik ve kültürel mirasının en önemli unsuru olan üzümün asmasından esinlenerek kurgulanmıştır. Asmanın gövdesinde sürdürülebilir turizmin önündeki sorunlar, kökünde sorunların nedenleri, dallarında mevcut problemlerin sürdürülebilir çözüme yönelik öneriler, yapraklarında bunları sağlayacak politikalarla bu politikaları yürütecek yönetsel birimler ve nihayet dalların sonundaki üzümlerle modelin çıktılarını oluşturacağı bir çerçeveye sahiptir.

Bozcaada'nın Sürdürülebilir Destinasyon Yönetimi İçin "Asma Modeli"

Ada Konseyi: Bozcaada'da gerçekleşen turizm faaliyetlerinden dolayı ya da dolaysız olarak etkilenen ya da etkileyen tüm paydaşların, sürdürülebilir turizmde etkin olmaları gerekmektedir. Bu kurul, yereldeki üç paydaş grubunun temsilcilerinden ve ziyaretçilerden oluşur. Yerel toplum, turizm işletmecileri ve yerel yönetim birimlerinin (kamu ve sivil) üyesi olduğu ve sürdürülebilir turizmle ilgili kararların alındığı ve uygulamaların takip edildiği, yürütüldüğü kuruldur. Konsey, gerekirse araştırma/planlama, izleme, denetleme ve danışma faaliyetleri için ilgili alt kurullar kurabilir. Ayrıca bu faaliyetleri karara bağlar, gerekli hallerde danışma ve destek için başka kuruluşların görüşlerine başvurur. Konsey, yaptırım gücü olan kararlar ve/veya ilgili kurumlara tavsiye kararları alır. Ada konseyine ait kurulacak bir internet sitesi de paydaşlar arasında internet üzerinden düzenli iletişimi sağlayacaktır.

Bunun yanında model bünyesinde oluşturulan kurulların ve aldığı kararların da hukuki yönden işlevsel olması çok önemlidir. Ada Konseyinin, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesindeki "Kent Konseyleri"ne ilişkin düzenlemeyle kurulması öngörülmüştür. İlgili maddeye göre "Şehrin demokratik olarak ortak akılla yönetilmesinde yasal olarak varlığı zorunlu olan bir kurul olarak tanımlanan Kent Konseyi, "Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın esas olduğu demokratik yapılar; yönetim mekanizmalarıdır." Ziyaretçilerin yönetime ve kararlara katılmanın sağlanması için üç araç kullanılacaktır. Ada konseyinin web sitesi, işletmelerde konaklayan ziyaretçilerden elde edilecek form ve anketlerle, ada konseyinin yıllık bağımsız araştırma faaliyetleri temel araçlardır.

İzleme Faaliyetleri: İzleme faaliyetleri kapsamında, ada konseyine bağlı bir alt komisyon ya da ekip, üçer aylık dönemlerle destinasyonun doğal, fiziksel ve kültürel çevresindeki değişimleri izleyip, bunları düzenli olarak konseye rapor halinde sunmak amacıyla görevlendirilecektir.

Fiyat-Kalite-Memnuniyet Denetimleri: Modelde, turizm işletmelerinin düzenli olarak menü-fiyat görünürlüğü, fiyat-kalite ve hizmet kalitesinin kontrolü için denetimler öngörülmüştür. Turizm işletmeleriyle sezon öncesi yapılacak toplantılarda menülerin görünürlüğü ve her bir ürünün azami fiyatları konusunda tavsiyelerde bulunulacak; ayrıca Esnaf ve Sanatkar Odası, Ticaret Odası, BOZTİD ve Belediye üzerinden gerekirse fiyat çizelgeleri belirlenerek işletmelerin uyması sağlanacaktır. Turizm işletmelerinin fiyat-kalite denetimleri ada konseyi üzerinden direk ya da bir alt komisyon-kurul üzerinden dolaylı olarak gerçekleştirilecektir.

Sürdürülebilir Bozcaada Katkı Fonu: Model çalışmalarının işlerlik kazanabilmesi ve üretilen projelerin hayata geçirilebilmesi için, finansal ve insani kaynaklara ihtiyaç olacaktır. Sürdürülebilir Bozcaada Katkı Fonu (SBKF), Ada Konseyinin ihtiyaçları ve onun inisiyatifini doğrultusundaki faaliyetler için kullanılacaktır. Fon, yasal olarak ya doğrudan Konseyin bütçesi olarak tanımlanıp onda toplanacak ya da yereldeki kamu idaresinin (Kaymakamlık veya Belediye) hesap ve kayıtlarında toplanacaktır. Bu fonun kaynakları, model bileşenleri olan yerel paydaşlardan ve dış kaynaklardan sağlanabilir. Yerel paydaş kaynakları olarak STK'lar ve yerel yönetim birimlerinden ölçekleri ve bütçelerine göre, yılda bir ya da birkaç kez katkı alınması; ayrıca turizm işletmecilerinden Ada konseyinin belirleyeceği işletme başına bir bedelin tek seferde ya da taksitler halinde fona aktarılması öngörülmüştür.

Fonun dış kaynaklarıysa ziyaretçilerden alınacak ve projelerden sağlanacak katkılardan oluşmaktadır. Daha sürdürülebilir bir Bozcaada için sürdürülebilir faaliyetlerde kullanılmak amacıyla adaya giriş yapan ziyaretçilerden sabit (Gestaş aracılığıyla Feribot ve Denizotobüsü biletine ilave bir bedel olarak) ya da konaklayan herkesten konakladığı gece sayısına bağlı olarak, dinamik bir katkı sağlanabilir. Balear Adaları, Venedik, Lyon, Amsterdam, Roma, St. Petersburg, Hamburg gibi Avrupa ve Dünyanın birçok destinasyonunda şehir ya da çevre vergisi (greentax, citytax) adıyla turistlerden alınan vergi uygulamalarına benzer bu uygulamanın, şeffaf ve harcamaların modelde kurgulanan faaliyetler için olması katkı sağlayanlar için oldukça önemlidir. Bu katkının bir vergi olarak mı yoksa katılım-katkı payı formatında başış olarak mı toplanacağı konusu, Türk Vergi Mevzuatına göre şekillendirilerek uygulamaya sokulacaktır. Ayrıca bu fona Ada Konseyi, paydaş kurum ve kuruluşların ortak çalışmalarıyla üretilen projelerden ve uluslararası kuruluşlardan alınan destekler de dahil edilecektir.

Paydaş Eğitim ve Bilgilendirme Faaliyetleri: Paydaş yönetimi ilkesiyle hareket eden modelde, paydaşların sürdürülebilir turizm ve destinasyon yönetimi algıları, bilgi düzeyleri oldukça önemli bir parametredir. Destinasyonun daha sürdürülebilir hale getirilmesi ve yönetilmesi sürecinin aktörü olacak paydaşların, sürdürülebilir turizm ve destinasyon yönetimi konusunda sürekli bilgilendirilmesi ve geliştirilmesi öngörülmüştür. Bu eğitimler tüm yerel paydaşlar için ortak alanlarda ve ayrıca işletmeciler için tesislerde gerçekleştirilecektir. Ziyaretçilerin eğitim-bilgilendirme faaliyetlerinden yararlanması ada konseyinin internet sitesi üzerinden sürekli olarak; ayrıca feribot, gemiler ve Bozcaada'daki turizm danışma bürosu ve işletmelerde ziyaretçilere dağıtılacak basılı materyaller üzerinden sağlanacaktır. Ayrıca ziyaretçileri yönlendirici levhalar ve bilgilendirme materyalleri destinasyon ve tesislerde kullanıma sokulacaktır.

6. Sonuç ve Öneriler

Adada turizm gelişimi hızlı ve plansız olup; adanın mevcut altyapı olanakları, turizm gelişimine paralel olarak gelişmemiştir. Fiziki altyapının yerel ve merkezi kaynaklar, hatta uluslararası fon ve krediler kullanılarak sadece kış nüfusuna göre değil tüm yıl ağırladığı ziyaretçi sayısı ve turizm dikkate alınarak iyileştirilmelidir. Bozcaada'nın turizm gelişim planı, taşıma kapasitesi ya da stratejik plan gibi orta uzun vadeli yerel plan ve stratejileri bulunmamaktadır. Orta-uzun vadeli planlama çalışmalarının acilen yapılması ve bu kapsamda adanın fiziki ve sosyo-kültürel taşıma kapasitesinin belirlenmesi gereklidir.

Adada iç turizm ve yerli turist ağırlıklı deniz turizmi egemendir. Deniz turizmini dışlamamakla birlikte, deniz turizminden kaynaklanabilecek olası riskleri ve olumsuz etkileri azaltacak önlemler almak işlevsel olacaktır. Mevsimsel, sezona sıkışan ve kitlesel hareketlerden kaynaklanan olumsuz çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkilerini azaltacak sürdürülebilir uygulamalar hayata geçirilmelidir. Sezonun genişletilmesi amacıyla farklı turizm tür ve tiplerinin geliştirilmesi farklı turizm pazarlarına girilmesi gerekmektedir. Ada'da kültür turizmi, şarap ve yerel mutfığa bağlı gastronomi turizmi, bağ ve bağcılığa bağlı tarım turizmi ve etkinlik-festival turizmi gelişme potansiyeli olan alanlardır. Bozcaada'da, üst yapı olanaklarının da, turizm türleri ve turist tipinin ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Adadaki imar ve yapılaşmaya karşı, mevcut, koruma amaçlı imar kanunu ve SİT uygulamaları, adayı büyük oranda muhafaza etmiştir. Ancak özellikle bağcılığın

zayıflaması, turizm gelişimiyle birlikte baş alanlarının ikinci konutlar için rant alanı haline gelmesi ve bu yöndeki taleplerin artması, ada için önemli bir tehdittir. İkinci konut ve kıyı alanlarında büyük ölçekli turistik tesis taleplerinin önüne geçmek için imar ve sit uygulamalarının etkin kullanılması gerekmektedir.

Ada turizminden etkilenen ve gelişiminde etkili olan tüm paydaşların, turizm gelişiminde söz sahibi olması için ciddi bir işbirliği sağlanmalıdır. Önerilen modelle kurulacak ada konseyi mevcut eksikliğin giderilmesi noktasında önemli bir araç olacaktır. Ada konseyinin tüm paydaşları geniş düzeyde kapsayarak kararlara katılımı etkinleştirmek için özellikle yerel yöneticilerin daha fazla çaba göstermesi gerekmektedir.

Araştırma, paydaşların sürdürülebilirlikle ilgili algılarının yüksek olsa da, sürdürülebilir turizm uygulamalarına karşı tutumlarının aynı paralellikte olmadığını göstermiştir. Bunun temel nedeni, paydaşların sosyo-ekonomik belirlenimlerle hareket etmesi ve bu konudaki farkındalığın yetersiz olmasıdır. Ancak araştırmanın diğer sonucu bu konudaki umutsuzluğu azaltan niteliktedir. Bozcaada, ziyaretçiler ve diğer tüm paydaşlar tarafından sakin bir destinasyon olarak algılanmaktadır. Bozcaada'nın imajıyla, tercih nedenleri arasında uyum söz konusudur. Adayı tercih edenler, çoğunlukla yaz dönemi ve deniz odaklı hareket etse de, sakinlik isteyen; kalabalık, aşırı hareket ve yoğunluk istemeyen, huzurlu bir destinasyon arayanlardan oluşmaktadır. Bu durum ziyaretçilerin adadaki aktiviteleri ve yapmak istedikleriyle de uyumludur. Bozcaada'nın sürdürülebilir bir turizm destinasyon olmasının, orta-uzun vadede tüm paydaşların beklenti ve algılamalarına uygun olduğunu göstermektedir.

Paydaşların sürdürülebilir turizm konusundaki bilgi ve farkındalığını artırılmalıdır. Her düzeyde ve sürekli eğitimler, bilgilendirme toplantıları, danışmanlıklar ada için sürdürülebilirliğin vazgeçilmez araçlarıdır. Model, yerel ölçekli bir sürdürülebilir destinasyon yönetim modelidir. Bozcaada'ya özgü koşullar çerçevesinde oluşturulmuştur. İncelenen destinasyonun bir ada olması, araştırma çıktılarının genellenebilirliği açısından anakara destinasyonları için farklı, adalar için ise benzer sonuçlar verebilir. Ancak her durumda farklı bölgeler için geliştirilecek modellerde, bölgenin kendine özgü özellikleri ve boyutlarının dikkate alınması gereklidir. Gelecekte yapılacak araştırmalar, modelin uygulanmasına farklı bakış açıları getirebileceği gibi, modelin geliştirilmesi açısından da önemli bilgiler sunacaktır.

7. Kaynakça

- Bahar, O. ve Kozak, M. (2005), *Uluslararası Turizm ve Rekabet Edebilirlik*, Ankara: Detay Y.
- Berg, B., L. (2001), *Qualitative Research Methods For The Social Sciences*, Boston: Allyn and Bacon.
- Bozlağan, R. (2008), 'Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı,' İçinde H. Y. Ersöz, (Editörler), *Sosyal Siyaset Konferansları Kitap 50*, İstanbul, ss.1011-1028.
- Buhalis, D. (2000), 'Marketing the Competitive Destination of the Future'. *Tourism Management*. 21(1), ss. 97-116.
- Crouch, G., I. ve Ritchie, J. R .B. (1999), 'Tourism, Competitiveness and Societal Prosperity', *Journal of Business Research*, 44(3), ss. 137-152.
- Hopwood, B.; Mary, M. ve Geoff, O., B. (2005), 'Sustainable Development: Mapping Different Approaches', *Sustainable Development*. Vol:13, (1), ss. 38-52.

- Doxey, G. V. (1975). A Causation Theory of Visitor-Residents Irritants: Methodology and Research Inferences. *The Impact of Tourism, Sixth Annual Conference Proceedings of the Travel Research Association*, ss. 195-198.
- Gökdeniz, A. (2004), 'Yerel Gündem 21 ve Sürdürülebilir Turizm Politikaları Çerçevesinde Eko Turizm', *Standart Dergisi*, ss. 28-39.
- GSTC. (2012), 'Global Sustainable Tourism Criterias', (01.04.2012) <http://www.gstcouncil.org/> adresinden alınmıştır.
- Karatzoglou, B. ve Ionnis, S. (2010), 'Sustainable Tourism in Greek Islands: The Integration of Activity-Based Environmental Management with a Destination Environmental Scorecard Based on the Adaptive Resource Management Paradigm', *Business Strategy and the Environment*, 19, ss. 26-38.
- Rodriguez, J.R.O., Eduardo, P. L. ve Vanessa, Y. E. (2008), 'The sustainability of island destinations: Tourism area life cycle and teleological perspectives: The case of Tenerife', *Tourism Management*, 29, ss. 53-65.
- Seidman, I. (2006), *Interviewing as Qualitative Research, A Guide for Researchers in Education and the Social Sciences*, 3rd Edition, New York: Teachers College Press.
- Twining, L. W. ve Butler, R. (2002), 'Implementing STD on a Small Island: Development and Use of Sustainable Tourism Development Indicators in Samoa', *Journal of Sustainable Tourism*, 10(5), ss. 363-387.
- Twining, L. W. ve Butler, R. (2010), 'Implementing STD on a Small Island: Development and Use of Sustainable Tourism Development Indicators in Samoa', *Journal Of Sustainable Tourism*, ss. 363-387.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004), *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 6.Baskı, Ankara: Seçkin Kitapevi.
- Yılmaz, V. (2004), 'LISREL ile Yapısal Eşitlik Modelleri: Tüketici Şikâyetlerine Uygulanması', *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 4, No.1, ss. 77-90.
- UNWTO. (2004). *The Guidebook on Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations*.